

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาตามตัวแปร เขตที่ตั้งโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยส่งแบบสอบถามไปยังประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาใน เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล และกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษานอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 จำนวน 562 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเป็นฉบับสมบูรณ์ สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 552 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.22 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เป็นค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า 'ที' (t-test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตาราง แผนภูมิ ประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นชายร้อยละ 80.43 มีอายุระหว่าง 40 - 44 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่าและมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดส่วนใหญ่ที่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมีร้อยละ 71.56

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เป็นชายร้อยละ 65.82 มีอายุระหว่าง 40 ถึง 44 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนที่เคยได้รับการอบรม เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันมีร้อยละ 62.66

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เป็นชายร้อยละ 86.30 มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนที่เคยได้รับการอบรม เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันมีร้อยละ 75.13

2. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

2.1 โรงเรียนทั้งหมดส่วนใหญ่มีครูน้อยกว่า 20 คน มีนักเรียนน้อยกว่า 200 คน และไม่มีภารโรงเลย ร้อยละ 57.61 โรงเรียนมีพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป และมีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 2 - 5 ไร่ ส่วนโรงเรียนที่ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลยมีร้อยละ 11.05 น้ำดื่มของโรงเรียนได้จากน้ำฝน แต่มีปริมาณไม่เพียงพอ ส่วนน้ำใช้ได้จากน้ำบาดาล มีปริมาณเพียงพอ โรงเรียนร้อยละ 67.57 ไม่มีโรงครัว และร้อยละ 56.16 ไม่มีโรงอาหาร โรงเรียนต้องจัดหาสถานที่อื่นใช้แทน โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างจากตลาด หรือแหล่งซื้ออาหาร มากกว่า 10 กิโลเมตรขึ้นไป

2.2 โรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่มีครูมากกว่า 50 คน มีนักเรียนมากกว่า 600 คน และไม่มีภารโรงเลยร้อยละ 37.97 โรงเรียนมีพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 5 ไร่ขึ้นไป ส่วนโรงเรียนที่ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลยมีร้อยละ 11.39 น้ำดื่มน้ำใช้ของโรงเรียนได้จากน้ำประปา น้ำดื่มมีปริมาณไม่เพียงพอ ส่วนน้ำใช้มีปริมาณเพียงพอ โรงเรียนร้อยละ 56.33 ไม่มีโรงครัว และร้อยละ 32.91 ไม่มีโรงอาหาร โรงเรียนต้องจัดหาสถานที่อื่นใช้แทน โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างจากตลาดหรือแหล่งซื้ออาหารน้อยกว่า 1 กิโลเมตร

2.3 โรงเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่มีครูน้อยกว่า 20 คน มีนักเรียนน้อยกว่า 200 คน และไม่มีภารโรงเลยร้อยละ 65.48 โรงเรียนมีพื้นที่

ระหว่าง 6 ถึง 10 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 2 - 5 ไร่ ส่วนโรงเรียนที่ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลยมีร้อยละ 10.91 น้ำดื่มของโรงเรียนได้จากน้ำฝนแต่มีปริมาณไม่เพียงพอ ส่วนน้ำใช้ได้จากน้ำบาดาลมีปริมาณเพียงพอ โรงเรียนร้อยละ 72.08 ไม่มีโรงครัวและร้อยละ 65.48 ไม่มีโรงอาหารโรงเรียนต้องใช้สถานที่อื่นแทน โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างจากตลาดหรือแหล่งซื้ออาหารเป็นระยะทางมากกว่า 10 กิโลเมตรขึ้นไป

3. สภาพการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

3.1.1 การจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีคณะกรรมการจัดดำเนินงาน โดยโรงเรียนจัดทำอาหารจำหน่ายนักเรียนในราคาถูก และให้นักเรียนนำอาหารจากบ้านมารับประทานร่วมกัน โรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 41.77 ใช้รูปแบบการจัดอาหารประสมและมีโรงเรียนร้อยละ 71.53 ที่จัดบริการทุกวัน ส่วนโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 55.08 ใช้รูปแบบการจัดอาหารเพิ่มเติมและมีโรงเรียนร้อยละ 34.77 ที่จัดบริการทุกวัน

3.1.2 การจำหน่ายอาหารโดยบุคคลภายนอก โรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 47.47 และโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 27.41 อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้ามาจำหน่ายอาหารในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนส่วนมากได้จัดให้มีการควบคุมความสะอาดและคุณภาพของอาหารที่จำหน่าย

3.1.3 การจัดอาหารเสริม ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ นมถั่วเหลืองพบว่าโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลที่จัดบริการอาหารเสริมมีร้อยละ 64.56 โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 41.19 จัดบริการทุกวันตั้งแต่เปิดเรียน ส่วนโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลที่จัดบริการอาหารเสริมมีร้อยละ 49.49 โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 40.51 จัดบริการสัปดาห์ละ 1 วัน

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร

3.2.1 ผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลจัดให้ครูและนักเรียน เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำและประกอบอาหาร กลางวันของโรงเรียน

3.2.2 จำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน พบว่า โรงเรียน ส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล ร้อยละ 77.54มีจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลน อาหารกลางวันประมาณ 10 ถึง 30 คน ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ช่วยเหลือโดยให้รับประทาน อาหารไม่เสียเงินแต่ต้องช่วยทำงาน และให้นักเรียนที่นำอาหารมาจากบ้านแบ่งปันให้นักเรียน ที่ขาดแคลน

3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรของโรงเรียน

3.3.1 การเรียนเกษตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล จัดให้มีการเรียนเกษตรเพื่อนำผลผลิตมาใช้ในการประกอบอาหาร กลางวัน งานเกษตรที่โรงเรียนส่วนมากจัดทำ ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ แต่ผลผลิตทางการเกษตรช่วยโครงการได้เพียงบางฤดูเท่านั้น

3.3.2 อุปสรรคในการทำเกษตร พบว่า โรงเรียนในเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาลร้อยละ 69.17มีพื้นที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอ และร้อยละ 46.67ขาดแคลนน้ำ ในการเพาะปลูก และขาดครูที่มีความรู้ทางเกษตร ส่วนโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ร้อยละ 67.33และ 50.43ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก และพื้นที่เกษตรมีสภาพดินไม่เหมาะสม ความล่าช้า

3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณและรายได้ในการจัดอาหารกลางวัน

3.4.1 งบประมาณในการจัดอาหารกลางวัน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลได้รับ เงินทุนหมุนเวียนจากสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ

3.4.2 รายได้ในการจัดอาหารกลางวัน พบว่า โรงเรียนในเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่ที่จัดบริการอาหารกลางวันแล้วได้กำไรมีร้อยละ 56.33 ส่วนโรงเรียน นอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่จัดแล้วขาดทุนมีร้อยละ 53.30

3.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และความร่วมมือที่โรงเรียนได้รับ

3.5.1 การประชาสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 86.41 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการอาหารกลางวัน เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

3.5.2 ความร่วมมือที่ได้รับจากผู้ปกครองและชุมชน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในระดับปานกลาง ซึ่งความร่วมมือส่วนใหญ่ที่โรงเรียนใน เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน ส่วนโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่จะได้รับความช่วยเหลือด้านแรงงาน เป็นครั้งคราว

3.5.3 ความช่วยเหลือจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลได้รับความช่วยเหลือ แต่ไม่สม่ำเสมอ และมีโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ เลยร้อยละ 15.76

3.6 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน

3.6.1 การติดตามและประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ร้อยละ 99.09 จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการจัดดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีซึ่งนำนักวัดส่วนสูงโดยโรงเรียนในเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 50.63 มีการประเมินผลเดือนละครั้ง ส่วนโรงเรียนนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 54.50 มีการประเมินผลเทอมละครั้ง

3.6.2 การเฝ้าระวังการเจริญเติบโตและแก่นักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 99.28 จัดให้มีการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของนักเรียน ซึ่งเมื่อโรงเรียนพบนักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ โรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 47.08 จัดอาหารเสริมเพิ่มเติม และจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงและให้คำแนะนำ

3.7 ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมอาหารกลางวันและการจัดโครงการอาหารกลางวัน

3.7.1 การจัดกิจกรรมอาหารกลางวัน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 86.05 ได้จัดกิจกรรมอาหารกลางวันให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมอาหารกลางวัน อันดับแรกคือทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองดีขึ้น อันดับที่สองและสาม คือ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนไปช่วยผู้ปกครองที่บ้าน และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าเดิม คมล่าดับ

3.7.2 ผลที่ได้รับจากการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดมีความ เห็นเหมือนกันว่า ผลที่ได้รับจากการจัดโครงการอาหารกลางวัน อันดับแรกคือ ช่วยให้นักเรียนยากจนได้มีอาหารกลางวันรับประทาน อันดับที่สองและสามคือ นักเรียนมีสุขภาพดีขึ้น หน้าตาแจ่มใส และนักเรียนมีน้ำหนักร่างกายเพิ่มมากขึ้น คมล่าดับ

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดดำเนินงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย และด้านวัสดุอุปกรณ์อาคารสถานที่ ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล กับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล

4.1 ด้านการจัดดำเนินงาน

4.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิด เห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดดำเนินงานโดยส่วนรวม เป็นปัญหาในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิด เห็นว่าข้อที่เป็นปัญหาในระดับมากคือ โรงเรียนไม่สามารถส่ง เสิร์มงาน เกษตร เพื่ออาหารกลางวันได้อย่างค่อ เนื่อง และข้อที่เป็นปัญหาในระดับน้อยคือ ขาดการประมุขวางแผนร่วมกัน ขาดการมอบหมายงานที่เหมาะสม และโครงการอาหารกลางวันไม่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิด เห็นว่าข้อที่เป็นปัญหาในระดับปานกลาง คือ ผู้ปกครองยากจนนักเรียนไม่มีเงินซื้ออาหารขอโรงเรียน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิด เห็นว่ามีปัญหาในระดับมาก

4.1.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในเขตกับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากค่าเฉลี่ยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นว่าเป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล สำหรับรายข้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

- (1) ผู้ปกครองยากจนนักเรียนไม่มีเงินซื้ออาหารของโรงเรียน
- (2) ขาดการประชาสัมพันธ์และประสานงานที่ดีระหว่างโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ
- (3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันทำได้ไม่ครบ 7 ขั้นตอน

4.2 ด้านบุคลากร

4.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านบุคลากรโดยส่วนรวม เป็นปัญหาในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นว่าข้อที่เป็นปัญหาในระดับน้อย คือ ขาดความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน

4.2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในเขตกับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลเกี่ยวกับปัญหาด้านบุคลากร โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านบุคลากร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากค่าเฉลี่ยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นว่าเป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล สำหรับรายข้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

- (1) จำนวนครูในโรงเรียนมีไม่เพียงพอ
- (2) ครูมีงานประจำมากและไม่มีเวลาพอสำหรับมาช่วยโครงการ

(3) ไม่มีคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบการจัดดำเนินงานโดยตรง

(4) คณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบไม่เข้าใจวิธีการจัดดำเนินงาน

โครงการอาหารกลางวันที่ต้อง

(5) จำนวนนักเรียนขาดแคลนมีมาก โรงเรียนช่วยได้ไม่ทั่วถึง

4.3 ด้านงบประมาณและค่าใช้จ่าย

4.3.1 ผู้บริหารโรงเรียนใน เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านงบประมาณ และค่าใช้จ่ายโดยส่วนรวม เป็นปัญหาในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารโรงเรียนนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิดเห็นโดยส่วนรวมว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นว่าข้อที่เป็นปัญหาในระดับน้อย คือ การทำบัญชีและใช้จ่ายเงินของโครงการไม่สะดวก

4.3.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในเขตกับผู้บริหารโรงเรียนนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลเกี่ยวกับปัญหาด้านงบประมาณและค่าใช้จ่าย โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านงบประมาณและค่าใช้จ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากค่าเฉลี่ยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นว่าเป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล สำหรับรายข้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

- (1) เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้อสินค้ามาก
- (2) ราคาสินค้าแพงจนไม่สามารถซื้อประกอบอาหารในราคาถูก
- (3) การทำบัญชีและใช้จ่ายเงินของโครงการไม่สะดวก
- (4) ขาดเงินสนับสนุนจากชุมชนหน่วยงานและมูลนิธิต่าง ๆ

4.4 ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่

4.4.1 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งใน เขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่โดยส่วนรวม เป็นปัญหาในระดับ

ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็น ว่าข้อที่เป็นปัญหาในระดับมาก คือ ผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียนมีไม่เพียงพอ ผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิดเห็น ว่าข้อที่เป็นปัญหาในระดับปานกลางคือ โຕະ-แก้อีสำหรับนั่งรับประทานอาหารมีไม่เพียงพอ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับมาก

4.4.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในเขตกับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากค่าเฉลี่ยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นว่าเป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล สำหรับรายข้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้

- (1) โຕະ-แก้อีสำหรับนั่งรับประทานอาหารมีไม่เพียงพอ
- (2) สถานที่ใช้ประกอบอาหารมีไม่เพียงพอ
- (3) น้ำดื่มในโรงเรียนมีไม่เพียงพอ
- (4) น้ำใช้สำหรับประกอบอาหารและล้างภาชนะมีไม่เพียงพอ
- (5) วัสดุอุปกรณ์เครื่องครัวมีไม่เพียงพอ

5. การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในเขตกับผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวัน โดยสรุปรวมทุกด้านและเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้ คือ

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

1.1 สถานที่ตั้งของโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลร้อยละ 51.27 ตั้งอยู่ห่างจากตลาดหรือแหล่งซื้ออาหารเป็นระยะทางน้อยกว่า 1 กิโลเมตร ส่วนโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ร้อยละ 43.40 ตั้งอยู่ห่างจากตลาดหรือแหล่งซื้ออาหารเป็นระยะทางมากกว่า 10 กิโลเมตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 93) ที่พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากอยู่ใกล้ตลาด คืออยู่ห่างจากตลาดไม่เกิน 1 กิโลเมตร ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ไกลจากตลาดมากกว่า 2 กิโลเมตร การที่โรงเรียนนอกเขตฯ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างจากตลาดหรือ แหล่งซื้ออาหารมากกว่าโรงเรียนในเขตฯ นั้น เป็นเพราะ โรงเรียนนอกเขตฯ ส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ห่างไกลจากย่านชุมชน ซึ่งการที่โรงเรียนอยู่ห่างจากตลาดหรือแหล่งซื้ออาหาร เป็นระยะทางมากเช่นนี้ ทำให้การเดินทางไปซื้ออาหารสด-แห้ง ต้องเสียเวลาในการเดินทาง และเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าพาหนะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้สินค้าที่นำมาจำหน่ายจะมีราคาแพงกว่าปกติอีกด้วย จากสภาพดังกล่าวนี้เองได้ส่งผลต่อการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนที่มีจำนวนบุคลากรน้อย และมีงบประมาณในการจัดดำเนินงานที่จำกัด เป็นอย่างยิ่ง

1.2 โรงเรียนและโรงอาหาร เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การจัดโครงการอาหารกลางวันประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร โรงเรียนที่ไม่มีโรงครัวและโรงอาหาร โดยเฉพาะจะทำให้โรงเรียนมีความลำบากในการจัดโครงการอาหารกลางวัน ทั้งนี้เพราะโรงครัวที่ดีจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การประกอบอาหารทำได้สะอาด ถูกหลักอนามัย ปลอดภัยจากโรคติดต่อ ช่วยประหยัดเวลา และแรงงานอีกด้วย (กระทรวงสาธารณสุข 2526: 14) ส่วนโรงอาหารนั้นจัดเป็นอาคารประกอบที่สำคัญมากของโรงเรียน เพราะช่วยให้นักเรียนมีสถานที่สำหรับรับประทานอาหารอย่างเป็นสัดส่วน ถูกสุขลักษณะ และสะดวกต่อการควบคุมในเรื่องความสะอาดและการสุขาภิบาล (สุชาติ โสภประยูร 2525: 53) แต่จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลที่ไม่มีโรงครัวและโรงอาหารโดยเฉพาะมีถึงร้อยละ 67.57 และ 56.16 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น (2526: บทคัดย่อ) เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 91-100) บุญเลิศ เสนิงวงศ์ ๗ อยุธยา (2527: 126) วิภาวี เกียรติศิริ (2528: 58) และอีกหลายเรื่องที่พบปัญหาเช่นเดียวกันคือ โรงเรียนส่วนมากไม่มีโรงครัวและโรงอาหาร โรงเรียนส่วนใหญ่ได้แก้ไขปัญหานี้โดยใช้สถานที่อื่นแทน เช่น อาคารเอนกประสงค์ โรงฝึกงาน ใต้ถุนอาคาร เป็นต้น และจัดให้นักเรียนมีเวลาพักกลางวันเพื่อรับประทานอาหารไม่ตรงกัน

1.3 น้ำคั้นน้ำใช้ของโรงเรียน น้ำ เป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งของโรงเรียนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมักจะประสบกับการขาดแคลนอยู่เสมอ เนื่องจากน้ำคั้นที่สะอาดส่วนใหญ่โรงเรียนได้จากน้ำฝน เมื่อถึงฤดูร้อน น้ำฝนที่เก็บไว้จะน้อยลงหรือหมดไป และน้ำตามลำธารตามธรรมชาติก็แห้งลง ทำให้หาน้ำสะอาดได้ยาก โรงเรียนส่วนมากจึงมักประสบกับการขาดแคลนน้ำคั้น ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ที่มีปริมาณน้ำคั้นไม่เพียงพอมีถึงร้อยละ 47.47 และ 65.00 ตามลำดับ ส่วนน้ำใช้นั้นมีโรงเรียนบางส่วนเท่านั้นที่มีปริมาณไม่เพียงพอ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น (2526: บทคัดย่อ) เพลินพิศ ทองดี (2528: 75) วิภาวี เกียรติศิริ (2528: 58) และพรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 104) ที่พบว่าน้ำคั้นน้ำใช้มีปริมาณไม่เพียงพอ โรงเรียนส่วนใหญ่ได้แก้ไขปัญหานี้โดยให้นักเรียนนำน้ำมาจากบ้าน หาเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น และขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ประปาอำเภอ ชลประทานตำบล เป็นต้น

2. สภาพการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน

2.1 การจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลได้จัดให้มีคณะกรรมการจัดดำเนินงาน และเลือกใช้รูปแบบในการจัดบริการอาหารกลางวันที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 16-25) ที่ว่า เพื่อให้การจัดทำอาหารกลางวันได้ผลตามความมุ่งหมายโรงเรียนควรจัดให้มีคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน คอยดูแลให้การดำเนินงาน เป็นไปตามหลักการหรือนโยบายที่คณะกรรมการได้ประชุมตกลงกันไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดดำเนินงาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย นอกจากนี้ โรงเรียนยังสามารถเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบในการจัดอาหารได้ตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพท้องถิ่นและฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ๆ โดยโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก และยังไม่พร้อมที่จะจัดดำเนินงานเองทั้งหมดให้เลือกใช้รูปแบบประสม ส่วนโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อย มีอัตราค่าเลี้ยงดูต่ำกว่าเกณฑ์ ชุมชนมีรายได้ต่ำ ให้เลือกใช้รูปแบบจัดอาหารเพิ่มเติม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530: 152) สำหรับโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดบริการได้ทุกวัน โรงเรียนใช้วิธีให้นักเรียนนำอาหารจากบ้านมารับประทานร่วมกัน บางโรงเรียนอนุญาตให้แม่ค้าเข้ามา

จำหน่ายอาหารโดยโรงเรียนควบคุมความสะอาดและคุณภาพของอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 114-115) ที่พบว่า โรงเรียนที่จัดบริการอาหารกลางวันเป็นบางวัน วันที่ไม่ได้จัดก็ให้นักเรียนนำข้าวมารับประทานร่วมกัน ในบางครั้งก็มีการจัดอาหารเพิ่มเติมให้ด้วย นอกจากนี้บางโรงเรียนก็อนุญาตให้แม่ค่านำของเข้ามาขายภายในโรงเรียน และอยู่ในความควบคุมดูแลของครู

ส่วนการจัดบริการอาหาร เสริมนี้พบว่า มีโรงเรียนอีก เป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถจัดดำเนินการได้มีเพียงบางโรงเรียนที่จัดบริการทุกวันและบางโรงเรียนจัดสัปดาห์ละ 1 วัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525: 16) ที่พบว่า มีโรงเรียนเพียงร้อยละ 2 ที่จัดทุกวัน ร้อยละ 29.00 ทำเป็นบางวัน และร้อยละ 69.00 ไม่จัดทำเลย ซึ่งไม่เป็นไปตามรูปแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 28) กำหนดไว้ว่าโรงเรียนต้องจัดอาหารเสริมให้นักเรียนนอกเหนือจากรูปแบบดังกล่าวอีกอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 วัน ดังนั้นการที่โรงเรียนไม่สามารถจัดบริการอาหารเสริมได้อย่างสม่ำเสมอ อาจจะมีส่วนทำให้การแก้ปัญหาทุพโภชนาการในเด็กวัยเรียนไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

2.2 ด้านบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีครูน้อยกว่า 20 คน มีนักเรียนน้อยกว่า 200 คน และมีโรงเรียนที่ไม่มีภารโรงเลยถึงร้อยละ 57.61 จากตัวเลขดังกล่าว เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526: 3) ที่กำหนดไว้ว่า โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 20 - 359 คน จัดเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็กและบุคลากรในโรงเรียนจะมีจำนวนน้อย ซึ่งจากสาเหตุนี้เองได้ส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณ ด้านวัสดุครุภัณฑ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำให้ได้รับน้อยตามไปด้วย โดยเฉพาะโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าได้รับค่าใช้จ่ายดำเนินการต่อหัวต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2521: 3) ทำให้ไม่เพียงพอกับการจัดดำเนินงานและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน นอกจากนี้ผลจากการวิจัยยังพบอีกว่าโรงเรียนส่วนใหญ่อาศัยแรงงานจากครูและนักเรียนเป็นผู้จัดทำและประกอบอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 95) วิภาวี เกียรติศิริ (2528: บทคัดย่อ) และ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 135) ที่พบว่าโรงเรียนส่วนมากจัดให้ครูและ

นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ แต่การที่โรงเรียนต้องอาศัยแรงงานในการจัดทำอาหารจากครูในโรงเรียน ซึ่งมีจำนวนน้อย และมีชั่วโมงการสอนมาก และไม่มีภารโรงที่จะช่วยแบ่งเบาภาระการทำงาน จึงทำให้การจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนต้องประสบกับปัญหาในการจัดดำเนินงาน เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรในการจัดทำ

2.3 ด้านการเกษตรของโรงเรียน ผลจากการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีการเรียนเกษตร เพื่อนำผลผลิตมาใช้ในโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) ที่มุ่งส่งเสริมการผลิตอาหารในโรงเรียน เพื่อนำผลผลิตมาใช้ประกอบอาหารกลางวัน ถึงแม้ผลผลิตที่ได้จะช่วยโรงเรียนได้บ้างก็ตาม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 88) และ เพลินพิศ ทองดี (2528: 76) ที่พบว่าโรงเรียนส่วนมากทำการเกษตรและนำผลผลิตมาใช้ประกอบอาหารกลางวันแต่ไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นดินทรายไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก บางแห่งเป็นที่ลุ่มน้ำจะท่วมแปลงเกษตรเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก นอกจากนี้ยังขาดแคลนแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรผลผลิตที่ได้จึงไม่เพียงพอ โรงเรียนจึงไม่สามารถจัดอาหารกลางวันได้อย่างสมบูรณ์แบบ

2.4 ด้านงบประมาณ ผลจากการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับทุนหมุนเวียนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติโรงเรียนละ 8,000 บาท โดยแบ่งเป็นเงินสำหรับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์งานครัวและงานเกษตรร้อยละ 25 ของเงินทั้งหมด ส่วนที่เหลือใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดอาหารกลางวัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525: 78) และโรงเรียนส่วนมากมีปัญหาในเรื่องเงินทุนไม่เพียงพอเนื่องจากสินค้ามีราคาแพงขึ้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นักเรียนไม่มีเงินซื้ออาหารของโรงเรียน และจำนวนนักเรียนขาดแคลนที่โรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือมีมาก ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้โครงการอาหารกลางวันต้องหยุดชะงักหรือเลิกดำเนินการได้ดังที่ เกรียงศักดิ์ อุทโยธา (2528: 62) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีส่วนทำให้โครงการอาหารกลางวันสำเร็จหรือล้มเหลว นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับจำนวนเด็กที่มีความสามารถในการซื้ออาหารของโรงเรียน และจำนวนเด็กยากจนที่โรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ จากปัญหาดังกล่าวนี้อาจโรงเรียนสามารถแก้ไขได้โดยการจัดประชาสัมพันธ์ ขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง หน่วยงาน และบุคคลในท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ฯลฯ เพิ่มขึ้นจากที่เคยปฏิบัติมา เพื่อให้ชุมชนและ

หน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเหลือโรงเรียนในด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ ตลอดจนช่วยประกอบอาหารกลางวันในโรงเรียน เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ที่กระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน

2.5 ด้านความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ หรือแรงงาน ดังนั้น ความร่วมมือประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก แต่จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากผู้ปกครองและชุมชนในระดับปานกลาง ส่วนความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นโรงเรียนได้รับแต่ไม่สม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดใจ จรุงจิตต์ (2519: 50) ที่พบว่า โรงเรียนขาดความร่วมมือทั้งจากชุมชน เอกชน และหน่วยราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะความร่วมมือจากผู้ปกครองนั้น โรงเรียนส่วนมากได้รับในระดับปานกลาง (เพ็ญศรี ลักษณะงาม 2527: 96) ทั้งนี้เพราะโรงเรียนในชนบทส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก มีเศรษฐกิจไม่ค่อยดี ผู้ปกครองและชุมชนไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ และเห็นว่าเรื่องการศึกษาเป็นเรื่องของโรงเรียนโดยเฉพาะ ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนไม่สนใจในกิจกรรมของโรงเรียนมากนัก นอกจากนี้ผลการวิจัยของ ดาวเรือง รัตนิน (2518: 86) เรื่องงานบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติงานในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น เพื่อให้โครงการอาหารกลางวันดำเนินไปได้ด้วยดี โรงเรียนจึงควรจัดให้มีการประชุมชี้แจงประชาสัมพันธ์โครงการอาหารกลางวันเพิ่มมากขึ้น และให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดดำเนินงาน ดังที่ เฉลิม บุญธรรมเจริญ (2527: 26) ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชน เป็นเจ้าของโครงการร่วมกับโรงเรียน กิจกรรมต่าง ๆ จึงจะดำเนินไปได้ด้วยดี

2.6 ด้านการติดตามและประเมินผล ในการจัดโครงการอาหารกลางวันให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขตเทศบาล หรือสุขาภิบาล จัดให้มีการประเมินผลโดยการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของ

กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งการที่โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงนั้นอาจเป็น เพราะ การชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง เป็นงานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้วทุกเทอม ตามนโยบาย ของกระทรวงสาธารณสุข โดยต้องปฏิบัติอย่างน้อยเทอมละครั้ง และบันทึกไว้ในบัตรสุขภาพ ของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้น้ำหนักและส่วนสูง เป็นตัวบ่งชี้ถึงภาวะสุขภาพ และแสดงให้เห็น ถึงการเจริญเติบโตทางภาวะโภชนาการของแต่ละบุคคลอีกด้วย ดังนั้นการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ของร่างกายจึง เป็นวิธีประเมินผลความ เจริญเติบโตและสมบูรณ์ของร่างกายที่นิยมใช้กันมากที่สุด วิธีหนึ่ง (สมชาย คุรงค์เดช และ อโศกชัย เจตนาเสน 2520: 40-49)

2.7 ผลที่ได้รับจากการจัดโครงการอาหารกลางวัน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิดเห็น เหมือนกัน ว่า ผลที่ได้รับจากการจัดโครงการอาหารกลางวันทำให้นักเรียนยากจนได้มีอาหารกลางวัน รับประทานและนักเรียนมีสุขภาพดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการจัดโครงการอาหาร กลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 38) ที่ต้องการ ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน ให้ได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าและ ปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย และผลจากการจัดกิจกรรมอาหารกลางวันยังช่วย ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองดีขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนจาก ประสบการณ์จริงไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ได้ฝึกปฏิบัติจริงตามกิจกรรมของโครงการจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530: 419) และสอดคล้องกับที่ สุชาติ โสมประยูร (2525: 1-2) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อนักเรียนมีสุขภาพดี การศึกษาเล่าเรียนก็ย่อมจะดำเนินไป ด้วยดี เด็กจะสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม

3. การ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในเขตและผู้บริหารโรงเรียน นอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในแต่ละด้าน คือ ด้านการจัดดำเนินงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย ด้านวัสดุอุปกรณ์อาคารสถานที่ และเปรียบเทียบความคิดเห็นโดยสรุปรวมทุกด้าน มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการจัดดำเนินงาน

3.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล

มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยส่วนรวม เป็นปัญหาในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนไม่สามารถส่งเสริมงานเกษตรเพื่ออาหารกลางวันได้อย่างต่อเนื่อง เป็นปัญหาในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 119) ที่พบว่า โดยส่วนรวมโรงเรียนประสบกับปัญหาการจัดดำเนินงานในระดับปานกลางและพบปัญหาการเกษตรของโรงเรียนเป็นปัญหาในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาการเกษตรเป็นปัญหาที่พบได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน และเป็นปัญหาที่โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่กำลังประสบอยู่เนื่องจาก เป็นบริเวณที่แห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำในบางฤดู เช่นเดียวกับ ผลการวิจัยของสำนักงานการศึกษาจังหวัดขอนแก่น (2526: 26) ที่พบว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำเป็นปัญหาระดับมากของโรงเรียนประถมศึกษาเกือบทุกแห่งในจังหวัด และจากปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำดังกล่าวนี้เอง รัฐบาลจึงได้จัดให้มีโครงการอีสานเขียว หรือโครงการน้ำพระทัยจากในหลวงขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับการบริโภค อุปโภค และใช้ในการเกษตร ซึ่งหากโครงการดังกล่าวสำเร็จลงเมื่อใด โรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคงจะสามารถแก้ไขปัญหาระดับน้อยลงได้ ส่วนการแก้ไขปัญหาลักษณะที่โรงเรียนใช้อยู่ในขณะนี้ก็คือ การใช้แหล่งน้ำที่มีอยู่อย่างประหยัด การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนในฤดูที่ขาดแคลนน้ำ การให้นักเรียนนำน้ำดื่มมาใช้มาจากบ้าน และการทำเกษตรเฉพาะในฤดูที่มีน้ำ ซึ่งทำให้โรงเรียนสามารถนำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหารกลางวัน เป็นการลดค่าใช้จ่ายในโครงการลงได้บ้าง

ส่วนปัญหาที่ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่าเป็นปัญหาระดับน้อย คือ ขาดการประชุมวางแผนงานร่วมกัน ขาดการมอบหมายงานที่เหมาะสม และโครงการอาหารกลางวันไม่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนนั้น เนื่องมาจากโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยคณะกรรมการอาหารกลางวันทำหน้าที่วางนโยบาย กำหนดหลักการในการจัดดำเนินงานให้คำแนะนำและช่วยเหลือโครงการในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนการจัดอาหารกลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530: 40-41) โดยมีการประชุม

วางแผนงานร่วมกันอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง และมอบหมายงานให้กับครูผู้รับผิดชอบ ที่ได้ผ่านการอบรมการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 88-89) และ วิภาวี เกียรติศิริ (2528: 62) ที่พบว่า โรงเรียนมีคณะกรรมการอาหารกลางวันเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนมากครูผู้รับผิดชอบได้แก่ ครูที่ผ่านการอบรมการจัดอาหารกลางวันมาแล้ว ซึ่งการจัดดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการ รับผิดชอบเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้โครงการอาหารกลางวันดำเนินไปได้นาน (บุญเลิศ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา 2527: 59) นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมอาหารกลางวัน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530: 38) ที่ให้บูรณาการกิจกรรมอาหารกลางวันเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ โดยมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลางเพื่อนำผลผลิตที่ได้มาสนับสนุนโครงการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 128) ที่พบว่าโรงเรียนต่าง ๆ จัดโครงการอาหารกลางวันให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนด้วยการใช้คาบเวลาบางส่วนจากกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพในการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงาน จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

3.1.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลเกี่ยวกับปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ผู้ปกครองยากจนนักเรียนไม่มีเงินซื้ออาหารของโรงเรียน ขาดการประชาสัมพันธ์ และประสานงานที่ีระหว่างโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันทำได้ไม่ครบ 7 ขั้นตอน โดยผู้บริหารโรงเรียนนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นว่า เป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ทั้งนี้ เป็น เพราะ เขตที่ตั้งของโรงเรียนแตกต่างกัน โรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในชนบทที่ห่างไกลความเจริญชุมชนมีฐานะ เศรษฐกิจไม่ดี ผู้ปกครองส่วนมากมีฐานะยากจน นักเรียนไม่มีเงินซื้ออาหารของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยงค์ ประกอบแสง (2528: 140) เรื่อง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียน

เกี่ยวกับภาระงานของโรงเรียนประถมศึกษาในด้านการแก้ปัญหาเยาวชนวัยเรียนในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบว่า โรงเรียนในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ดำเนินโครงการอาหารกลางวันแล้วต้องประสบกับภาวะขาดทุน ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ เนื่องจากนักเรียนไม่มีเงินพอที่จะซื้ออาหารได้ และงานวิจัยของ อุคมศิลป์ ศรีสมบูรณ์ (2521: จ) และ เพลินพิศ ทองดี (2528: 93) ที่พบว่า การจัดอาหารกลางวันมีปัญหามากที่สุด คือ นักเรียนส่วนมากยากจนไม่สามารถซื้ออาหารของโรงเรียน เนื่องจากผู้ปกครองมีรายได้น้อย นอกจากนี้โรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมักจะอยู่ห่างจากหน่วยงานของราชการหรือเอกชน การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้การติดต่อประสานงาน เป็นไปด้วยความยากลำบาก ไม่คล่องตัว และไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง หรือแม้แต่หน่วยงานระดับอำเภอหรือตำบลที่อยู่ใกล้เคียงก็ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากงบประมาณและกำลังเจ้าหน้าที่มีจำกัด ไม่สามารถจัดบริการให้สนองความต้องการของโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะความช่วยเหลือทางด้านการเกษตร ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องการอย่างมากสำหรับการจัดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้ได้ผลผลิตมาใช้ในการประกอบอาหาร และ เมื่อการเตรียมผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่ออาหารกลางวันไม่สามารถปฏิบัติได้ จึงทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ครบ 7 ขั้นตอน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530: 17) ได้กำหนดไว้ จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาลดังกล่าว

3.2 ด้านบุคลากร

3.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านบุคลากรโดยส่วนรวม เป็นปัญหาในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นว่าการขาดความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน เป็นปัญหาในระดับน้อย แสดงว่าโรงเรียนส่วนมากได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยงค์ ประกอบแสง (2528: 140) ที่พบว่า ในการจัดโครงการอาหารกลางวันให้บรรลุผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัย

ความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนเป็นกำลังสำคัญ และบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือครูนั่นเอง นอกจากนี้งานวิจัยของ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 128) ก็ได้พบเช่นกันว่า การให้ความร่วมมือของคณะครู เป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งทั้งนี้อาจ เป็นเพราะครูส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการชี้แจงของผู้บริหารโรงเรียน จากเอกสารคู่มือการบริหารโครงการอาหารกลางวันและคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติแจกให้กับโรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียน ทำให้เห็นความสำคัญและเข้าใจจุดมุ่งหมายของโครงการเป็นอย่างดี อีกทั้งการจัดอาหารกลางวันยังเป็นส่วนหนึ่งของการสอนภาคปฏิบัติ จึงทำให้ครูเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการและมีความต้องการร่วมกันที่จะให้โครงการอาหารกลางวันบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ซึ่งเมื่อบุคลากรทุกฝ่ายต่างให้ความร่วมมือ แม้จะต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มก็ยังเห็นว่าปัญหาค้นบุคลากร เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

3.2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาค้นบุคลากร โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ จำนวนครูในโรงเรียนมีไม่เพียงพอ ครูมีงานประจำมากและไม่มีเวลาพอสำหรับมาช่วยโครงการ ไม่มีคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบจัดดำเนินงานโดยตรง คณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบไม่เข้าใจวิธีการจัดดำเนินงานที่ถูกต้อง และจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนมีมากโรงเรียนช่วยได้ไม่ทั่วถึง โดยผู้บริหารโรงเรียนนอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นว่าเป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ทั้งนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กหรือเล็กมาก มีปัญหาค้นอัตรากำลังครู (บุญยงค์ ประกอบแสง 2528: 138) สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี (2527: 25) ที่พบว่าโรงเรียนที่มีครูพอดีกับชั้นเรียน และมีครูไม่ครบชั้น ส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชนบท เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูต้องรับภาระในด้านการสอนและงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนเมื่อต้องมารับผิดชอบในการจัดโครงการอาหารกลางวันอีกจึง เป็นภาระที่หนักสำหรับครู (เพลินพิศ ทองดี 2528: 82) นอกจากนี้งานวิจัยของ บุญเลิศ เสนิงค์ ๗ อยุธยา (2527: 124) ยังพบว่ายังมีบางโรงเรียนที่ยังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และใช้วิธีให้ครูผลิตเวรกันมาประกอบอาหาร แต่เนื่องจากครูมีชั่วโมงสอนมากจึงไม่มีเวลามาช่วยทำงานในโครงการได้

อย่างเต็มที่ ทำให้โรงเรียนหลายแห่งไม่สามารถจำหน่ายอาหารได้ทุกวัน เนื่องจากขาดบุคลากรในการจัดทำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525: 35-36) ที่ได้ติดตามประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในปี พ.ศ.2524 พบว่า โรงเรียนร้อยละ 16 ไม่มีคณะกรรมการอาหารกลางวัน มีเพียงผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งได้แก่ ครูประจำชั้น ซึ่งมีภาระงานสอนมาก และไม่มีความรู้ความเข้าใจในนโยบาย ตลอดจนวิธีจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันดีพอ เนื่องจากไม่มีวิถีทางโภชนาการและไม่เคยได้รับการอบรมมาก่อน ส่วนจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนมีมาก โรงเรียนช่วยได้ไม่ทั่วถึงนั้น เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากความยากจนของประชาชนในชุมชน และส่งผลกระทบต่อการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนที่อยู่นอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เป็นอย่างมาก จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิด เห็นแตกต่างไปจากผู้บริหารโรงเรียนใน เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล

3.3 ด้านงบประมาณและค่าใช้จ่าย

3.3.1 ผู้บริหารโรงเรียนใน เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็นว่าปัญหาด้านงบประมาณและค่าใช้จ่ายโดยรวม เป็นปัญหาในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารโรงเรียนนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิด เห็นว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิด เห็นว่าการทำบัญชีและใช้จ่ายเงินของโครงการไม่สะดวก เป็นปัญหาในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนนั้น การทำบัญชีรับจ่ายเงินถือได้ว่าเป็น เรื่องที่มีความสำคัญและเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่โรงเรียนต้องจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดให้มีการอบรมด้านการเงินแก่ครูที่รับผิดชอบโครงการทุกโรงเรียนก่อนเริ่มดำเนินงาน ครูจึงมีความรู้และความ เข้าใจในระเบียบปฏิบัติ เป็นอย่างดี และหากเกิดปัญหาโรงเรียนสามารถแก้ไขได้โดยการอ่านคำแนะนำเพิ่มเติมจาก เอกสารคู่มือที่มีอยู่นอกจากนี้ผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 88) และ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 100) พบว่า การทำบัญชีการเงินของโครงการเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากหัวหน้าหรือผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้จัดทำบัญชีรับจ่าย ตลอดจนการเบิกจ่ายเงินในการจัดซื้ออาหารสด-แห้ง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ด้วยตนเองทำให้ลดปัญหายากและซับซ้อนในการทำบัญชีให้น้อยลง ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม จึงเห็นว่าปัญหาการทำบัญชีและใช้จ่ายเงินโครงการ เป็นปัญหาในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา (2527: 126) ที่พบว่าโรงเรียน

ส่วนใหญ่ไม่กลัวความยุ่งยากเกี่ยวกับระบบการเงิน เนื่องจากคอยระมัดระวังอยู่เสมอ และในโรงเรียนยังมีครูที่มีความรู้ทางด้านนี้อีกด้วย

3.3.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาด้านงบประมาณและค่าใช้จ่ายโดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นว่าทุกข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้เรื่องขาดเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการประกอบอาหาร โดยผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลเห็นว่า เป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ที่เป็นเช่นนี้เพราะปัญหาด่าง ๆ ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้อสินค้า ราคาสินค้าแพงจนไม่สามารถซื้อมาประกอบอาหารในราคาถูกลงได้ การทำบัญชีและใช้จ่ายเงินของโครงการไม่สะดวก และการขาดเงินสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงาน และมูลนิธิต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ที่มีที่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก ชุมชนมีฐานะเศรษฐกิจไม่ดี ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า โรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างจากตลาดหรือแหล่งซื้อสินค้า เป็นระยะทางมากกว่า 10 กิโลเมตรขึ้นไป และส่วนมากโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองและชุมชนในด้านแรงงาน มากกว่าการสนับสนุนด้านการเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 93) และ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529: 103) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ไกลจากตลาด การคมนาคมติดต่อบริการเป็นไปด้วยความลำบากและสินค้ามีราคาแพง นอกจากนี้ผลการวิจัยของ สุดใจ จรุงจิตต์ (2519: 49) ยังพบว่า โรงเรียนส่วนมากขาดความร่วมมือทั้งจากชุมชนหรือเอกชน และหน่วยราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการจัดบริการอาหารกลางวันของโรงเรียนทั้งสิ้น เมื่อสินค้ามีราคาแพง โรงเรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้อสินค้าเพิ่มอีก จึงทำให้ต้นทุนในการประกอบอาหารสูงขึ้น ในขณะที่โรงเรียนยังต้องจ่ายค่าอาหารให้นักเรียนในราคาถูกลงเหมือนเดิม ต้องให้การสงเคราะห์ให้นักเรียนที่ขาดแคลนจำนวนมาก และพยายามใช้จ่ายเงินทุนที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่ให้หมดไป เพื่อให้โครงการอาหารกลางวันสามารถดำเนินต่อไปได้มากที่สุด ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นภาระที่โรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลต้องประสบทั้งสิ้น แม้กระทั่งการทำบัญชีและใช้จ่ายเงินโครงการ

ยังพบว่า บางโรงเรียนมีครูรับผิดชอบเพียงคนเดียว ซึ่งทำหน้าที่ทุกอย่าง ทั้งงานสอน ประกอบอาหาร ทำรายการใช้จ่ายในแต่ละวัน และจัดทำบัญชีการเงินของโครงการอีก (พรทิพย์ ชัยชนะ 2529: 106) บางโรงเรียนมีการโอนย้ายครูที่ผ่านการอบรมแล้ว จึงทำให้เกิดปัญหาในการทำบัญชีการเงินของโครงการพอสมควร ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลดังกล่าว

3.4 ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่

3.4.1 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล มีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ โดยส่วนรวม เป็นปัญหาในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นว่ามีผลผลิตทางการ เกษตรของโรงเรียนมีไม่เพียงพอ เป็นปัญหาในระดับมาก ซึ่งปัญหาเรื่องนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาการ เกษตรที่โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ กำลังประสบอยู่ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และส่งผลให้โรงเรียนมีผลผลิตทางการ เกษตรมาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันไม่เพียงพอ จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งในเขต และนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล มีผลผลิตทาง เกษตรที่มาช่วยโครงการได้เพียงบางฤดูเท่านั้น จึงไม่สามารถช่วยลดต้นทุนการประกอบอาหารลงได้ ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาในระดับมาก

3.4.2 การ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้งใน เขตและนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ โค้ะ แก้อื้อสำหรับนั่งรับประทานอาหารมีไม่เพียงพอ สถานที่ใช้ประกอบอาหารมีไม่เพียงพอ น้ำดื่มน้ำใช้ไม่เพียงพอ และวัสดุอุปกรณ์เครื่องครัวมีไม่เพียงพอ โดยผู้บริหารโรงเรียนนอก เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล เห็นว่า เป็นปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียนใน เขต เทศบาลหรือสุขาภิบาล ทั้งนี้เพราะเรื่องอาคารสถานที่ โค้ะ แก้อื้อสำหรับนั่งรับประทานอาหาร ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์เครื่องครัว ไม่เพียงพอนั้น เป็นปัญหาที่พบได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันเกือบทุกเรื่อง

เพราะโรงครัว ที่นั่งรับประทานอาหาร ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียน ที่จัดอาหารกลางวัน และเป็นปัญหาที่โรงเรียนจำเป็นต้องหาทางแก้ไข (เพ็ญศรี ลักษณะงาม 2527: 92) เนื่องจากในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาได้รับงบอุดหนุนในส่วนนี้น้อยมาก ดังจะเห็นได้จากการวิจัยค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2519: 17) พบว่า รายจ่ายของโรงเรียนประถมศึกษาจากงบประมาณแผ่นดิน ร้อยละ 90 เป็นเงินเดือนครู ส่วนการลงทุนด้านอาคารสถานที่มีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น และ ยิ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่นอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ซึ่งมักเป็นโรงเรียนขนาดเล็กหรือเล็กมาก มีบุคลากรน้อย ย่อมส่งผลกระทบต่อ การได้รับจัดสรรงบประมาณด้านอาคาร วัสดุครุภัณฑ์ และ อุปกรณ์อื่น ๆ น้อยตามไปด้วย ทำให้มีไม่เพียงพอ กับความต้องการและจำนวนนักเรียน (บุญยงค์ ประกอบแสง 2528: 138) และเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ แล้ว พบว่า โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอุปกรณ์การเรียนน้อยที่สุด ทั้งยังได้รับค่าใช้จ่ายดำเนินการ ค่อนข้างต่ำที่สุดอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2521: 3) ส่วนปัญหา เรื่องการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ นั้น เป็นปัญหาที่โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสบอยู่ดังได้กล่าวมาแล้ว และจากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ จากชุมชน เอกชน หรือ หน่วยงานต่าง ๆ ในระดับปานกลาง และไม่สม่ำเสมอ ทำให้การแก้ปัญหาต้องพบกับอุปสรรค มากกว่า ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลจึงมีความคิดเห็นแตกต่าง ไปจากผู้บริหารโรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลดังกล่าว

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้งใน เขตและนอกเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาล เกี่ยวกับปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวัน โดยสรุปรวมทุกด้านและเป็น รายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดหน่วยราชการ เดียวกัน อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบการบริหารงานที่เหมือนกัน และยังได้รับการจัดสรร งบประมาณในการจัดโครงการอาหารกลางวันในจำนวนที่ไม่แตกต่างกันอีกด้วย นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรมการจัดโครงการอาหารกลางวัน มาแล้ว ส่วนผู้ที่ยังไม่เคยก็สามารถศึกษาค้นคว้าจากเอกสารคู่มือบริหารโครงการอาหาร กลางวันดังได้กล่าวมาแล้ว และเพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดการอบรมหัวหน้าโครงการอาหารกลางวันระดับจังหวัดขึ้นอีก เพื่อให้หัวหน้าโครงการนำนโยบายไปปฏิบัติในแนวเดียวกัน (นุญองค์ ประกอบแสง 2528: 140) และอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันมีการจัดรวม เป็นกลุ่มโรงเรียนโดยพิจารณาตามสภาพภูมิศาสตร์การคมนาคม ในท้องถิ่น และขนาดของโรงเรียนที่ใกล้เคียงกัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2523: 1-5) โรงเรียนใน เขตและนอก เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลจึงมีโอกาสร่วมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้มีโอกาสร่วมประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ในเขตการศึกษา 11 มีสภาพและปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันคล้ายคลึงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดโครงการอาหารกลางวันสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานในระดับสูง ดังนี้คือ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. โรงเรียนควรจัดหาเงินทุนเพิ่มเติมเพื่อทดแทนเงินทุนส่วนที่หมดไป โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดงานโรงเรียน จัดตั้งโครงการสหกรณ์โรงเรียน เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้มากขึ้น เช่น ปลูกพืชหลายชนิดหมุนเวียนอย่างค่อเนื่อง เลี้ยงสัตว์ตามความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น จำหน่ายสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำผลผลิตและรายได้มาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการเกษตรในโรงเรียนอย่างจริงจัง เพราะเป็นโครงการที่มีความสำคัญกับความอยู่รอดของโครงการอาหารกลางวันอย่างมาก โรงเรียนควรจัดกิจกรรมรองรับการจัดอาหารกลางวันตลอดทั้งปี โดยขอคำแนะนำและช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด

3. จัดประชุมชี้แจงครูในโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนให้เข้าใจในหลักการ แนวทางการจัดดำเนินงานโครงการอย่างถูกต้องทุกปีการศึกษา เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อ โครงการอาหารกลางวัน โดยจัดให้ครูทุกคนในโรงเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำ และรับผิดชอบการจัดโครงการอาหารกลางวันร่วมกัน

4. จัดประชาสัมพันธ์โรงเรียนในหลายรูปแบบ พยายามให้ชุมชนและบุคคลภายนอก สนใจ เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากที่สุด ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ในรูปสมาคมครูผู้ปกครอง ชมรมต่าง ๆ ให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของโครงการ ร่วมกัน หรือเข้าร่วมกับชุมชนโดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เช่น จัดงานประเพณีท้องถิ่นขึ้นภายใน โรงเรียน วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

5. ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน และกลุ่มหลังต่าง ๆ ในชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (มสส.) กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มยุวเกษตรกร ตลอดจนบุคคลสำคัญ ในชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลทางด้านจิตใจ ของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ให้ช่วยเหลือในการจัดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้โครงการ สามารถดำเนินงานต่อไปได้ด้วยดี

6. ชักชวนผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมจัดอาหารกลางวันในลักษณะครัว หมุนเวียน โดยผู้ปกครองแต่ละครอบครัวที่มีบุตรหลานอยู่ในโรงเรียนนั้น ผัดเปลี่ยนกันมา ประกอบอาหารกลางวัน เลี้ยงนักเรียนทั้งโรงเรียนวันละ 3-4 ครอบครัว หมุนเวียนกันไป ภาคเรียนละครั้งหรือปีละครั้งตามความเหมาะสม

7. โรงเรียนที่ยังไม่ได้รับงบประมาณในการจัดสร้างโรงครัวหรือโรงอาหาร และได้ จัดสถานที่อื่นใช้แทน ซึ่งได้แก่ อาคารอเนกประสงค์ ห้องประชุม ระเบียงหน้าห้องเรียน ฯลฯ ควรคำนึงถึงความเหมาะสม และ ให้มี การดูแล เรื่องความสะอาดด้วย นอกจากนี้ผู้บริหาร โรงเรียนควรจัดการการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ให้นักเรียนหยุดพัก รับประทานอาหารต่างเวลากัน หรือจัดคาบเวลาในการจัดทำอาหารให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม

8. สำหรับโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดบริการอาหารกลางวันได้ทุกวันนี้ ผู้บริหาร โรงเรียนควรจัดให้มีอาหาร เสริมบริการแก่นักเรียนในโรงเรียนโดยการเพิ่มจำนวนวันใน

การจัดบริการให้มากขึ้น และจัดหมุนเวียนให้แก่ักเรียนทุกคน สำหรับปัญหาที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดบริการได้นั้น หากโรงเรียนมีความตั้งใจจริงก็คงจะสามารถแก้ไขได้ เช่น ไม่มีเครื่องมือ ไม่มีความรู้ในการจัดทำ ไม่มีวัสดุดิบ โรงเรียนสามารถขอคำแนะนำ และความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงได้ หรือส่งเสริมให้มีการปลูกวัสดุดิบ เช่น ถัวนิดต่าง ๆ ขึ้นภายในโรงเรียนและในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่โครงการมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานในระดับสูง

1. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันแก่ประชาชน และหน่วยงานจาก 4 กระทรวงหลัก ซึ่งได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ โดยหน่วยงานระดับสูงเป็นผู้ประสานงาน เพราะถ้าได้มีการประชาสัมพันธ์จากระดับกระทรวง กรม หรือจังหวัด ก็จะทำให้ชุมชนหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือช่วยเหลือโครงการมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำได้โดยจัดให้มีการประชุมผู้นำระดับท้องถิ่น ออกเสียงตามสาย ติดโปสเตอร์ชวนเชิญร่วมบริจาค กระตุ้นให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ เช่น สนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านผลิต เบรียนหมุนเวียนกัน เข้าไปประกอบอาหารในโรงเรียนให้มากขึ้น
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรจัดให้มีการติดตาม ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่โรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่ปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวันเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานยิ่งขึ้น
3. พิจารณาจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ตามสภาพและขนาดของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่อยู่นอกเขต เทศบาลหรือสุขาภิบาลควรให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ นอกจากนี้ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเป็นรายปี สำหรับช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนโดยเฉพาะ เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยไม่เป็นภาระแก่โรงเรียนมากเกินไป โดยอาจใช้วิธีส่งเคราะห์เป็นรายบุคคล หรือจัดตั้งกองทุนอาหารกลางวัน นำดอกผลมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนต่อไป

4. เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียน หน่วยงานระดับสูงควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมในระยะสั้น สำหรับครูที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการและการทำเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เพื่อให้ครูนำความรู้ที่ได้รับไปส่งเสริมและปรับปรุงการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. จัดให้มีการประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในระดับกลุ่มโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่รับผิดชอบโครงการ ผู้นำในชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย อย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดดำเนินงาน ที่แท้จริงและหาทางแก้ไขร่วมกัน

6. ควรจัดให้มีการอบรมผู้บริหารโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบโครงการเป็นประจำทุกปี เพื่อเพิ่มเติมความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่เคยได้รับการอบรมมาก่อนการศึกษาจาก เอกสารคู่มือ เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะจัดดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในเรื่องเดียวกันกับกลุ่มประชากรอื่น เช่น ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารในระดับสูง ได้แก่ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอศึกษานิเทศก์ เพื่อทราบแนวความคิดในการจัดโครงการ และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อทราบความต้องการ แล้วนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับปรุงการจัดโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง

2. ควรศึกษาเรื่องเดียวกัน โดยศึกษาจากตัวแปรอื่น เช่น ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ฯลฯ และในเขตการศึกษาอื่น เพื่อทราบแนวความคิดที่แตกต่างกันและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดโครงการต่อไป

3. ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในภาคอื่น เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก เพื่อทราบปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันทั่วประเทศ และนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดโครงการให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นต่อไป

4. ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งผลที่ได้รับอาจเป็นแนวทางชี้ให้เห็นปัญหาอันเป็นช่องว่างในการดำเนินงานระหว่างบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อแก้ไขปรับปรุงและสร้างความเข้าใจที่ติดต่อกัน

5. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีอื่นประกอบ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการจัดดำเนินงาน

6. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ควบคู่กับการศึกษาภาวะโภชนาการของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขปัญหาโภชนาการของเด็กวัยเรียนต่อไป

โครงการอาหารกลางวัน เป็นโครงการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแก้ไขปัญหาทุพโภชนาการในเด็กวัยเรียน ฉะนั้นจึง เป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องเร่งดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยและข้อเสนอแนะครั้งนี้คงจะเป็นประโยชน์กับผู้บริหารโรงเรียนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงการจัดโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพต่อไป เพื่อเด็กนักเรียนประถมศึกษาจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเจริญเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย